

Бенедикт Дибовський — природодослідник і теріолог

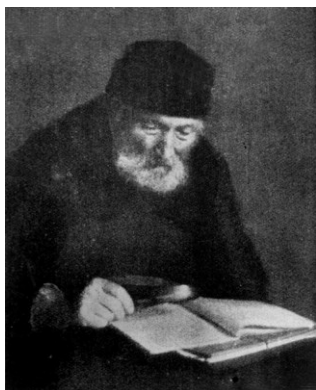
Ігор Шидловський, Софія Питель-Гута

Львівський національний університет імені Івана Франка (Львів)
e-mail: shydlyk@gmail.com; orcid: 0000-0002-1003-2562

SHYDLOVSKYY, I., S. PYTEL-HUTA. Benedict Dybowski, a naturalist and mammalogist. — A member of the Polish Academy of Sciences (1884) and the Academy of Sciences of St. Petersburg. Honorary professor of universities of Lviv, Warsaw, and Vilnius, corresponding member of the Academy of Sciences of the UkrSSR. Holder of the Order of St. Stanislaus, the title of advisor, a gold medal for research in ichthyology. One of the founders of limnology; Knight of the Order of the 'Renaissance Poland,' a honorary resident of Lviv City. He reorganized the Cabinet of Natural History of Lviv University into the Zoological Museum and enriched it with 100 000 items, including mammals. He described more than 300 new species of animals and authored more than 350 scientific papers.

Біографічні деталі

Дибовський Бенедикт Тадеуш (1833–1930) народився у с. Адамчено Мінської губ., у дворянській родині. З дитинства отримав добру домашню освіту, а 1853 р. закінчив Мінську гімназію. Того ж року вступив до Дерптського ун-ту (нині — Тартуського), де 1853–1857 рр. вивчав медицину та природничі науки, зокрема зоологію. 1856 р. написав першу наукову працю в галузі іхтіології, яку відзначено золотою медаллю. Через політичні переслідування покинув Дерпт та продовжив навчання у Вроцлаві (1857–1858), згодом — у Берліні, де у 1858–1860 рр. вивчав палеонтологію, ботаніку і медицину.

18.01.1860 р. захистив докторську дисертацію на тему "Commentationis de parthenogenezi specimen". 1861 повернувся до Дерпта і почав працювати над новою дисертацією, оскільки в тогочасній Російській імперії не визнавались закордонні наукові ступені. 12.05.1862 захистив ще одну докторську дисертацію на тему дослідження коропоподібних риб прибалтійських озер (*Versuch einer Monographie der Cyprinioden Livlands*).

Рис. 1. Портрет дослідника, 1925 р. Фото з матеріалів Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка.

Протягом 1861–1864 рр. професор надзвичайний Варшавської вищої школи. У 1864–1876 рр. перебував на засланні в Сибіру за участь у польському Січневому повстанні. Протягом 1877–1882 рр. працював лікарем на Камчатці; 1882–1906 рр. — професор, 1883–1906 рр. — завідувач кафедри зоології, 1886–1887 рр. — декан філософського факультету Львівського університету; 1900 р. обраний ректором, проте від посади відмовився.

Помер 30 січня 1930 р., похований з військовими почесностями на Личаківському цвинтарі (Львів).

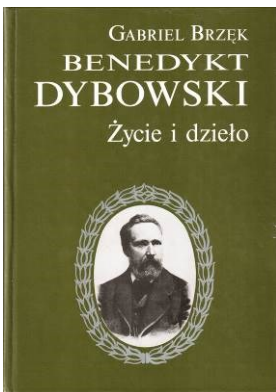
Ключові доробки в галузі теріології

Наукові інтереси Бенедикта Дибовського охоплювали широкий спектр природничих знань — дарвінізм, гідробіологію, антропологію, морфологію та систематику тварин. Він є одним із засновників лімнології.

Реорганізував природничий кабінет Львівського університету в Зоологічний музей, поповнивши його на 100 тис. музейних предметів, у т. ч. й ссавців, і зібравши велику бібліотеку. Основою колекцій музею стали збори вченого з півдня Байкалу, Уссурі, Далекого Сходу, Камчатки, Командорських островів, Польщі, Білорусі та Західної України.

Бенедикт Дибовський описав понад 300 нових видів тварин. Серед них були й ссавці, зокрема: тюлень байкальський *Phoca baicalensis* Dybowski et Godlewski, 1872, який згодом визнаний як *Ph. sibirica* Gmelin, 1788; підвид зайця білого *Lepus timidus kamtschaticus* Dybowski, 1922, підвид тарбагана *Marmota sibirica dahurica* (Dybowski, 1922).

Він є автором близько 350 наукових праць, зокрема: «Зуби ссавців» (пол.) (Dybowski 1907); «Матеріали для зоогеографії Сибіру. Ссавці» (рос.) (Дыбовский & Годлевский 1872; у цій праці на с. 86–92 є опис нерпи *Phoca baicalensis*); «Про байкальського тюленя», *Phoca baicalensis* (нім.) (Dybowski 1873).

Бенедикту Дибовському присвячено понад 100 патронімів, серед них: підвид вовка *Canis lupus dybowski*, глибоководна риба *Camephorus dybowski*.

Рис. 2. Титульна сторінка книги Г. Бженка, присвяченої Б. Дибовському (1994). Праворуч — портрет науковця 1885 р.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Бенедикт Дибовський займався багатьма темами, захоплюючись виявленням нових раніше не описаних форм тварин з різних кінців світу. Серед найбільш відомих його праць — «Гаммариди озера Байкал. І частина. Форми, що населяють дно озера» (нім.) (Dybowsky 1924).

Бенедикт Дибовський — член Польської АН (1884) та АН Петербургу. Почесний професор Львівського, Варшавського та Вільнюського університетів, член-кореспондент АН СРСР (14.01.1928).

Дибовський — кавалер ордена «Відродженої Польщі», почесний житель Львова. Орден Святого Станіслава, титул радника, золота медаль за дослідження в іхтіології. Міжнародний акронім Зоологічного музею Львівського університету — ZMD, розшифровується як Зоологічний музей Дибовського. Найвищу вершину острова Беринга названо горою Дибовського.

Література

- Дибовський, Б., Годлевський, В. 1872. Материали для зоогеографии Сибири. Млекопитающие. *Известия Сибирского Отдела Императ. Русского Географического Общества*, 3 (2): 81–99.
- Насонов, Н., П. Сушкин. 1928. Записка об ученых трудах проф. Б. И. Дибовского. *Известия АН СССР. Отдел физико-математических наук*, № 8–10: 656.
- Шидловський, І., А. Затувешський, Й. Царик. 2018. Професор Бенедикт Дибовський та його спадщина в зоологічній науці. В кн.: *Професор Бенедикт Дибовський — визначний дослідник спільної природної спадщини Польщі, Білорусі та України*. Імперіал Львів, Львів, 168–181.
- Brzek, G. 1994. *Benedykt Dybowski. Życie i dzieło*. Warszawa, Wrocław, 1–396.
- Domaniewski, J. 1954. *Benedykt Dybowski*. Warszawa, 1–174.
- Dybowsky, B. 1873. Ueber die Baikal-Robbe, Phoca baicalensis. *Archiv fur Anatomic, Physiologic und wiss. Medicin*, Leipzig, 109–125.
- Dybowsky, B. 1907. Zeby zwierzat ssacych. *Kosmos*. Lwow, 1906–1907. 1–198.
- Dybowsky, B. 1924. Baicalogammaridea — Gammariden des Baikalsees. I. Teil. Limnophili Baicalogammarini. Die den Boden des Sees bewohnenden Formen. *Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe des Sciences Mathématiques et Naturelles, Série B: Sciences Naturelles, suppl.*, 1–92.
- Feliksiak, S. 1987. *Słownik biologów polskich*. Warszawa, 142–144.

Шидловський, І., С. ПИТЕЛЬ-ГУТА. Бенедикт Дибовський — природодослідник і теріолог. — Член Польської АН (1884) та АН Петербурга. Почесний професор Львівського, Варшавського і Вільнюського університетів, член-кореспондент АН СРСР. Власник Ордену Святого Станіслава, титулу Радника, Золотої медалі за дослідження в іхтіології. Один зі засновників лімнології; кавалер ордена “Відродженої Польщі”, почесний житель Львова. Реорганізував природничий кабінет Львівського університету в Зоологічний музей, поповнивши його на 100 тис. музейних предметів, у тому числі й ссавців. Описав понад 300 нових видів тварин, автор понад 350 наукових робіт.